

Prawa człowieka i systemy ich ochrony

Zasady przewodnie statusu jednostki.
Ogólna charakterystyka i klasyfikacja.

Prawa człowieka i systemy ich ochrony
SNP(Z) II rok, semestr zimowy 2018/2019
Katedra Prawa Konstytucyjnego – mgr Agata Jagna Wróbel

Prawo do prywatności,
wolność i bezpieczeństwo osobiste,
wolność od niehumanitarnego
lub poniżającego traktowania

Case study:

P. i S. przeciwko Polsce

Wyrok ETPCz z dnia 30 października 2012 roku
(skarga nr 57375/08)

Zasady ogólne w Konstytucji RP

– zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji praw i wolności

- ▶ zasada nienaruszalności i poszanowania godności człowieka
- ▶ zasada poszanowania i ochrony wolności człowieka
- ▶ zasada równości wobec prawa
- ▶ zasada równouprawnienia i zakaz dyskryminacji
- ▶ zasada ochrony i poszanowania prawa do obywatelstwa polskiego
- ▶ zasada ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych
- ▶ zasada sprawowania opieki nad obywatelem polskim przebywającym poza granicami kraju
- ▶ zasada różnicowania zakresu realizacji konstytucyjnych wolności i praw w oparciu o kryterium obywatelstwa

Klasyfikacja praw człowieka

- I. Prawa i wolności
 - a) osobiste
 - b) polityczne
 - c) ekonomiczne, socjalne, kulturalne
- II. Prawa i wolności obywatelskie – wpływ obywatelstwa na zakres realizacji wolności i praw
- III. Prawa i wolności
 - a) indywidualne
 - b) zbiorowe (kolektywne)
- IV. Prawa i wolności
 - a) nienaruszalne (niederogowalne)
 - b) wzruszalne (derogowalne)

Wolności i prawa osobiste w Konstytucji RP

- ▶ prawo do (ochrony) życia
- ▶ wolność od eksperymentów naukowych bez zgody poddanej im osoby
- ▶ wolność od tortur, okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania
- ▶ wolność od stosowania kar cielesnych
- ▶ prawo do nietykalności osobistej
- ▶ wolność osobista
- ▶ prawo osób zatrzymanych do humanitarnego traktowania
- ▶ prawo do bycia poinformowanym o powodach zatrzymania
- ▶ prawo do odszkodowania za bezprawne zatrzymanie lub pozbawienie wolności
- ▶ prawo do zaskarżania decyzji o zatrzymaniu

Prawo do (ochrony) życia

Case study:

Lambert i inni przeciwko Francji

Wyrok Wielkiej Izby ETPCz
z dnia 05 czerwca 2015 roku
(skarga nr 46043/14)

Wolność od niehumanitarnego lub poniżającego
traktowania lub karania,
prawo do ochrony życia i inne

Case study:

Al Nashiri przeciwko Polsce

Wyrok ETPCz z dnia 24 lipca 2014 roku
(skarga nr 28761/11)

Wolność od niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania

Case study:

Problem przeludnienia w polskich więzieniach
– standardy orzecznictwa ETPCz

Wolności i prawa osobiste w Konstytucji RP

- ▶ wolność od skazania za czyn niebędący czynem zabronionym w chwili jego popełnienia
- ▶ wolność od działania prawa wstecz
- ▶ prawo do obrony we wszystkich stadiach procesu
- ▶ prawo do respektowania niewinności do prawomocnego orzeczenia sądu (domniemanie niewinności)
- ▶ prawo do sądu
- ▶ wolność od pozasądowego rozstrzygania przypadku rzeczy

Prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie

Case study:

Kudła przeciwko Polsce

**Wyrok ETPCz z dnia 26 października 2000 roku
(skarga nr 30210/96)**

Wolności i prawa osobiste w Konstytucji RP

- ▶ prawo do ochrony prywatności
- ▶ prawo decydowania o własnym życiu osobistym
- ▶ prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami
- ▶ wolność od pozasądowego pozbawiania rodziców praw rodzicielskich
- ▶ wolność i ochrona tajemnicy komunikowania się
- ▶ prawo do ochrony danych osobowych
- ▶ prawo dostępu do urzędowych dokumentów i zbiorów danych
- ▶ prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą

Prawo do prywatności

Wolność wypowiedzi

Case study:

**Couderc i Hachette Filipacchi Associés
przeciwko Francji**

**Wyrok Wielkiej Izby ETPCz
z dnia 10 listopada 2015 roku
(skarga nr 40454/07)**

Prawo do prywatności Wolność wypowiedzi

Case study:

Caroline von Hannover przeciwko Niemcom
Wyrok ETPCz z dnia 24 czerwca 2004 roku
(skarga nr 59320/00)

Wolności i prawa osobiste w Konstytucji RP

- ▶ wolność poruszania się
- ▶ wolność wyboru miejsca zamieszkania i/lub miejsca pobytu
- ▶ swoboda opuszczenia terytorium RP
- ▶ zakaz wydalenia obywatela polskiego z terytorium RP, zakaz uniemożliwiania obywatelowi RP powrotu do kraju
- ▶ wolność sumienia i wyznania
- ▶ prawo rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnego z własnymi przekonaniami

Wolność sumienia i wyznania

Prawo rodziców do zapewnienia dzieciom
wychowania i nauczania zgodnie z własnymi
przekonaniami religijnymi i filozoficznymi

Case study:

Lautsi i inni przeciwko Włochom

Wyrok Wielkiej Izby ETPCz
z dnia 18 marca 2011 roku
(skarga nr 30814/06)

Wolność sumienia i wyznania

Prawo rodziców do zapewnienia dzieciom
wychowania i nauczania zgodnie z własnymi
przekonaniami religijnymi i filozoficznymi

Case study:

Osmanoğlu i Kocabas przeciwko Szwajcarii

Wyrok ETPCz z dnia 10 stycznia 2017 roku

(skarga nr 29086/12)

Wolności i prawa osobiste w Konstytucji RP

- ▶ wolność słowa
- ▶ wolność od cenzury prewencyjnej
- ▶ wolność od ekstradycji obywatela polskiego
- ▶ wolność od ekstradycji osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych
- ▶ prawo do azylu

Wolność słowa a mowa nienawiści

Case study – wybrane orzecznictwo ETPCz

- ▶ **wypowiedzi szerzące nienawiść religijną – Norwood przeciwko Zjednoczonemu Królestwu** (skarga nr 23131/03, decyzja z dnia 16 listopada 2004)
- ▶ **wypowiedzi szerzące nienawiść rasową – Jerslid przeciwko Danii** (skarga nr 15890/89, wyrok z dnia 23 września 1994)
- ▶ **mowa nienawiści związana z orientacją seksualną – Vejdeland i inni przeciwko Szwecji** (skarga nr 1813/07, wyrok z dnia 9 lutego 2012)
- ▶ **negacjonizm („kłamstwo oświęcimskie”) – Garaudy przeciwko Francji** (skarga nr 65831/01, decyzja z dnia 24 czerwca 2003)

Wolności i prawa polityczne w Konstytucji RP

- ▶ wolność zgromadzeń
- ▶ wolność zrzeszania się (w tym: w związkach zawodowych, organizacjach społeczno-zawodowych rolników oraz organizacjach pracodawców)
- ▶ prawo dostępu do służby publicznej
- ▶ prawo dostępu do informacji publicznej
- ▶ czynne i bierne prawo wyborcze
- ▶ prawo do petycji, skarg i wniosków do organów władzy publicznej i instytucji społecznych w związku z wykonywaniem przez nie zadań zleconych z zakresu administracji publicznej

Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

- ▶ swoboda rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej
- ▶ prawo do (ochrony) własności i innych praw majątkowych
- ▶ prawo do dziedziczenia
- ▶ wolność wyboru miejsca pracy i wykonywania zawodu
- ▶ prawo do wynagrodzenia
- ▶ prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy
- ▶ prawo do urlopu
- ▶ prawo do nauki
- ▶ prawo do zakładania szkół
- ▶ wolność twórczości artystycznej i naukowej
- ▶ wolność ogłaszania wyników prowadzonych badań
- ▶ wolność nauczania
- ▶ wolność korzystania z dóbr kultury

Literatura:

Podstawowa:

- Banaszak B., *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2017,
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018,
- Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Wrocław 2010.

Uzupełniająca:

- Banaszak B., Preisner A. (red.), *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, Warszawa 2002,
- Banaszak B., Bisztyga A., Complak K., Jabłoński M., Wieruszewski R., Wójtowicz K., *System ochrony praw człowieka*, Zakamycze 2005,
- Bolechów B., Florczak A., *Prawa i wolności I i II generacji*, Toruń 2006,
- Hołda J., Hołda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J.A., *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2014,
- Jabłoński M. (red.), *Realizacja i ochrona konstytucyjnych praw i wolności jednostki w polskim porządku prawnym*, Wrocław 2014,
- Jabłoński M. (red.), *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Tom I. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, Warszawa 2010,
- Nowicki M. A., *Wokół Konwencji Europejskiej: komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Warszawa 2017,
- Zubik M. (red.), *Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, Warszawa 2008.